

На сьогодні існує багато моделей аналізу власного капіталу, в які поєднані традиційні і нетрадиційні методи дослідження. Враховуючи користувачів, зацікавлених одержати прогнозуючі дані інвесторів, менеджерів, акціонерів інших] необхідні різні методологічні підходи до показників, які їх цікавлять, а саме: вартість капіталу, прибуток, рентабельність, грошові потоки, показники ринкових індикаторів, капіталізації інші, не фінансові показники ринку капіталів. Необхідно до кожного випадку застосовувати різні моделі, враховуючи затратний і дохідний підхід до аналізу власного капіталу. Так, використовуючи затратний підхід, необхідно використовувати п'ятифакторну мультиплікаційну модель ROE; для аналізу руху капіталу, можливо використовувати систему збалансованих показників В SC; для аналізу і оцінки структурних зрушень у справедливій вартості капіталу, статистичні факторні моделі часових мультиплікаторів, таких як EBITDA, FCFE, WACC та мультиплікатор конкурентних переваг, інші методи. В залежності від вибору моделей дослідження, враховуючи інтереси користувачів зазначений вище підхід забезпечить управлінський аналіз прогнозування справедливої вартості власного капіталу за рахунок факторів впливу на зміну його ринкової вартості.

Адаптація переробних підприємств усіх форм власності й господарювання до ринкових умов, проблеми нарощування виробництва якісною сільськогосподарською продукцією та підвищення рівня продуктивності праці тісно пов'язані з формуванням, використанням і розвитком трудового потенціалу аграрної сфери економіки. Відсутність механізмів відтворення й ефективного використання всіх елементів трудового потенціалу, забезпечення їх кваліфікованими кадрами перешкоджають виходу переробним підприємствам із кризи. Для самостійного функціонування держави необхідно сформувати нову структуру переробних підприємств в контексті інноваційних процесів. Слід зазначити, що спроба попереднього етапу розвитку країни була невдалою і не принесла бажаного результату.

Висновки. Удосконалення інноваційних процесів інституціональної інфраструктури фінансової системи переробних підприємств нині слід розглядати у площині: практично орієнтованих принципів, сприяння оптимальному розміщенню переробних підприємств, раціонального використання територіальних ресурсів, реалізації виваженої політики розвитку всіх галузей. Напрямами подальших досліджень може бути виявлення інших організаційних форм інноваційних процесів, за допомогою яких переробні підприємства України зможуть більш ефективно використовувати свою фінансову систему та реалізовувати інноваційну стратегію.

Література

1. Буренніков Ю.Ю. Управління інноваційною діяльністю в промисловості: сутність, особливості розвитку, шлях удосконалення/ Ю.Ю. Буренніков, Н.В. Поліщук, В.О. Ярмоленко.- Вінниця: ВНТУ, 2011. – С. 11
2. Бутко М. П. Агропромислова інтеграція як шлях активізації аграрного виробництва/ М.П.Бутко, В.С.Родін // Агросвіт. – 2010. – №3. – С.10-13
3. Яремко І. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації потенціалу економічних систем / Яремко І. // Галицький економічний вісник. (проблеми мікро- та макроекономіки України) — 2010. — №4(29). — с.116-120 -
- 4.Кравців В. С. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: проблеми та політика активізації : монографія / В. С. Кравців, М. І. Мельник, В. Б. Антонов. – Львів : ІРД НАН України, 2011. – 368 с.
5. Карлін М.І. Фінансова система України/ М.І. Карлін. – Навчальний посібник.- К. «Знання» - 2007. -456 с.
6. Бачуріна І. Тенденції споживання свіжої та переробленої плодовоовочевої продукції у світі та в Україні/ Бачуріна І., Капустіна А. // Економіка АПК – 2008. – № 2 – С. 146-152
7. Кириленко І.Г. Напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільськогосподарського виробництва / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 68-72.
8. Загородній А.Г. Фінансовий словник/А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т.С. Смовженко.- Львів. Т-во «Знання» – 2002. – 196 с.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2015р.
Рекомендовано до друку д.е.н., проф. **Петренко В.П.**

УДК 658.012.123

ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАСІБ ВИЯВЛЕННЯ “ВУЗЬКИХ МІСЦЬ” В ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

О.С. Яцюк

*ІФНТУНГ, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, тел. (03422)42261,
e-mail: etheor@nung.edu.ua*

Анотація. Розроблено модель експрес-аналізу фінансового стану підприємства, що включає показники фінансової стійкості, ліквідності, рентабельності, динаміки розвитку й оборотності та

забезпечує оперативне виявлення “вузьких місць” в діяльності суб’єкта господарювання. Використання вказаної моделі в практиці діяльності ПрАТ “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод” засвідчило існування загрози розвитку кризових явищ та втрати його платоспроможності в найближчому майбутньому, а також дозволило виділити основні обмеження, усунення яких здатне призвести до покращення більшості показників роботи підприємства.

Ключові слова: фінансове оздоровлення, експрес-аналіз фінансового стану, теорія обмежень, обмеження (“вузьке місце”), машинобудівне підприємство.

Анотація. Разработана модель экспресс-анализа финансового состояния предприятия, которая включает показатели финансовой устойчивости, ликвидности, рентабельности, динамики развития и оборачиваемости и обеспечивает оперативное выявление “узких мест” в деятельности предприятия. Использование указанной модели в практике деятельности ЧАО “Ивано-Франковский локомотиворемонтный завод” показало существование угрозы развития кризисных явлений и потери его платежеспособности в ближайшем будущем, а также позволило выделить основные ограничения, устранение которых способно привести к улучшению большинства показателей работы предприятия.

Ключевые слова: финансовое оздоровление, экспресс-анализ финансового состояния, теория ограничений, ограничение (“узкое место”), машиностроительное предприятие.

Abstract. The model of rapid analysis of the company’s financial condition, including the indicators of financial stability, liquidity, profitability, the dynamics of the development and turnover and provides rapid identification of the “bottlenecks” in the enterprise activity. Using the specified model in the practice of LTD “Ivano-Frankivsk Locomotive Repair Plant” activity proved the existence of a threat of crisis and loosing of its solvency in the near future. Also it allowed to identify the main constraints, the removal of which can lead to improving of the company's majority indexes.

Keywords: financial recovery, rapid financial analysis, theory of constraints, constraints (“bottlenecks”), machine-building enterprise.

Постановка проблеми. Наявні на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки такі негативні явища в розвитку підприємств машинобудівної галузі, як низька інвестиційна активність, низький рівень використання виробничих потужностей, негативне значення фінансових результатів значної частини суб’єктів господарювання обумовлюють необхідність ретельного підходу до аналізу їх фінансово-господарської діяльності та оцінок тенденцій розвитку галузі для вироблення дієвих оздоровчих заходів [1, с. 10-13; 2, с. 348]. Без сумніву, важливою є оцінка макроекономічної ситуації в державі та галузі, що має на меті виявлення системної чи галузевої кризи [3, 64], проте вирішальне значення має фінансово-економічний аналіз діяльності суб’єкта господарювання. Наявність ефективного методичного та практичного інструментарію аналізу загрози банкрутства стає в таких умовах запорукою безкризового розвитку підприємства [4, с. 749].

Аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми. Фахівці з питань санації в своїх працях однострійно обґрунтовують потребу в аналізі загрози банкрутства, що має на меті виявлення причин та глибини кризового стану, можливості та шляхи фінансового оздоровлення підприємства. Дану проблему розглядали такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як О. О. Терещенко [1], В. С. Кивачук [4], Л. О. Лігоненко [5], А. З. Бобилева [6], а також колективи авторів під керівництвом А. П. Градова та Б. І. Кузіна [7], О. В. Мозенкова [8]. Проте підходи до процесу аналізу, в тому числі й до експрес-аналізу фінансового стану, його методологія та об’єкти дослідження дуже різняться між собою і потребують узагальнення.

Виходячи з цього, **метою статті** є розробка моделі експрес-аналізу фінансового стану підприємства. Змістом такого аналізу є відбір найвагоміших, нескладних в обчисленні показників та постійне спостереження за їх динамікою. Використання моделі експрес-аналізу дозволить оперативно виявляти “вузькі місця” в діяльності підприємства та визначати напрямок його руху до фінансово стійкого стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розгляд підприємства як біокібернетичної системи, що пропагується такими відомими зарубіжними вченими, як Е. Маєр [9], Ф. Вестер [10], К. Татеїсі [11], дозволяє аналізувати принципи функціонування економічних систем як принципи функціонування живих організмів. Підприємство, згідно принципу біокібернетичного контуру саморегуляції, являє собою складне системне утворення, яке при порушенні нормального протікання процесів буде сигналізувати про це та створювати обмеження щодо поширення кризових явищ. Досліднику (керівнику, менеджеру) необхідно тільки вміти розпізнати такі процеси та правильно управляти ними. У випадку виявлення симптомів кризи не слід негайно їх усувати будь-якими методами, а проаналізувати причини виникнення та розглянути як поштовх до перебудови роботи підприємства та виходу на якісно новий рівень функціонування [12, с. 984-989]. Тому, розглядаючи економічну кризу на підприємстві як певне його захворювання, санацію слід вважати лікуванням “хворого” господарюючого суб’єкта. З цієї позиції експрес-аналіз фінансового стану можна трактувати як процес розпізнавання чи виявлення “хвороби” підприємства.

Типова форма плану санації боржника у справі про банкрутство [14] передбачає проведення аналізу наступних елементів підприємства: а) фінансової діяльності; б) господарської діяльності; в) інвестиційної діяльності; г) становища на ринку. Ці чотири позиції складають мінімальну

область аналізу при розробці плану санації. Якщо цього недостатньо для виявлення факторів, які втягнули підприємство у фінансову кризу, то слід розширити діапазон перевірки. При підготовці плану санації будь-якого формату обов'язково слід проаналізувати фінансовий стан підприємства. При виборі повного формату плану санації для великих підприємств доцільно обстежувати, окрім фінансового стану, всі перераховані вище елементи підприємства. Якщо обрано полегшений формат, то можна на першому етапі провести експрес-аналіз фінансового стану, а на другому – аналіз того елемента підприємства, де виявлено відхилення від норми.

Загалом, з точки зору інформаційного забезпечення розрахунку показників та глибини аналізу виділяють показники експрес-аналізу та фундаментального аналізу діяльності підприємства [13, с. 276]. Експрес-аналіз фінансово-господарського стану являє собою аналіз оціночних показників діяльності підприємства, які розраховуються на основі затверджених форм фінансової та статистичної звітності. Фундаментальний аналіз включає поєднання інформації форм фінансової та статистичної звітності з матеріалами оперативного та управлінського обліку підприємств.

Експрес-аналіз квартальної (річної) фінансової та статистичної звітності підприємства (форми № 1 “Баланс підприємства”, № 2 “Звіт про фінансові результати” і № 3 “Звіт про рух грошових коштів”), як правило, проводиться: а) працівниками бухгалтерії підприємства для складання аналітичної записки керівництву за підсумками діяльності фірми за звітний період; б) зовнішніми користувачами інформації (потенційними кредиторами, акціонерами, державними контрольними органами та ін.) з метою визначення рівня фінансової стабільності фірми при розгляді питань щодо можливого вкладення засобів або, навпаки, ухвалення рішення про банкрутство.

Зручність експрес-аналізу зведеної фінансової звітності полягає в простоті інформаційної бази аналізу. Вказані вище три основні форми звітності є, по-перше, стандартними і, по-друге, обов'язковими до заповнення для подачі до податкової інспекції. Іншими словами, не потрібно збирати дані в різних функціональних службах підприємства, специфікувати інформацію (тобто з'ясувати, яким чином розраховувалася та або інша цифра і наскільки вона достовірна).

Таким чином, проведення аналізу може здійснюватися у повному форматі або у вигляді експрес-аналізу. Необхідність застосування певних методичних підходів та стандартів, що сформувалися у світовій та вітчизняній практиці, викликане необхідністю завоювати довіру у тих, хто приймає рішення щодо проведення санації та ухвалює план санації підприємства [15, с. 26-27].

На основі аналізу джерел [1; 3; 5-8; 13-15] автором пропонується експрес-аналіз фінансового стану підприємства проводити шляхом розрахунку та наступного аналізу коефіцієнтів:

- 1) фінансової стійкості (автономії, покриття процентів прибутком (ТІЕ), чистого робочого капіталу, маневреності);
- 2) ліквідності (поточної ліквідності, швидкої ліквідності, абсолютної ліквідності);
- 3) рентабельності (рентабельності власного капіталу (ROE), рентабельності продажів (ROS));
- 4) динаміки розвитку (динаміки обсягів продажів, динаміки вартості активів, динаміки чистого прибутку);
- 5) оборотності (періоду обороту запасів, періоду обороту дебіторської заборгованості, періоду обороту кредиторської заборгованості).

Пропонований перелік показників для експрес-аналізу може викликати певні дискусії щодо його повноти, проте варто зазначити, що він відповідає вимогам щодо наочності та простоти оцінювання фінансового стану і динаміки розвитку господарюючого об'єкта та є найбільш використовуваним на практиці [16, с. 64-149; 17, с. 174-186].

Апробацію моделі експрес-аналізу фінансового стану пропонується провести на прикладі приватного акціонерного товариства “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод”, машинобудівного підприємства міста Івано-Франківська, одного із найбільших підприємств області. Формули та розрахунок показників експрес-аналізу фінансового стану ПрАТ “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод” за 2011-2014 роки наведено в табл. 1.

Як бачимо з даних табл. 1, коефіцієнт автономії на ПрАТ “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод” знижується в 2012-2014 рр. від 0,71 до 0,61 і при збереженні такої динаміки має усі шанси в найближчий період досягти свого рекомендованого мінімального значення, що оцінюється на рівні 0,5 [18]. Загалом той факт, що підприємство станом на кінець 2014 р. 61% активів фінансує за рахунок власного капіталу, слід оцінити позитивно, проте негативна тенденція зміни показника вказує на необхідність недопущення подальшого зниження цього коефіцієнта, особливо в сучасних умовах при високій волатильності на фінансових ринках.

Коефіцієнт покриття процентів прибутком різко знижується в 2011-2013 рр. та дещо зростає в 2014 р. Таким чином, в останньому році аналізованого періоду операційний прибуток підприємства в 1,5 разів перевищує його фінансові витрати (при рекомендованому значенні більше 1), що слід оцінити позитивно. В той же час варто зауважити, що запас міцності в цій сфері діяльності є незначним і при зниженні операційного прибутку чи зростанні фінансових витрат підприємство відчує труднощі з покриттям процентів.

Чистий робочий капітал ПрАТ “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод” незначно, проте стабільно зростає з року в рік в аналізованому періоді, що слід оцінити позитивно.

Коефіцієнт маневреності, що характеризує мобільність власних коштів підприємства, перебуває на достатньо високому рівні та має позитивну динаміку: зростає в 2011-2013 рр. та залишається на стабільному рівні в 2013-2014 рр.; загалом величина власного оборотного капіталу перевищує третину величини власного капіталу підприємства.

Таблиця 1 – Агреговані показники фінансової звітності ПрАТ “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод” за 2011-2014 рр.

Показник	Формула виміру	Роки			
		2011	2012	2013	2014
Фінансової стійкості					
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Балансова вартість активів	0,67	0,71	0,69	0,61
Коефіцієнт покриття процентів прибутком (ТІЕ)	Операційний прибуток / Фінансові витрати	13,65	4,89	1,31	1,52
Чистий робочий капітал, тис. грн.	Оборотні активи - Короткострокові зобов'язання	8227,00	9218,00	9366,00	9492,00
Коефіцієнт маневреності	(Власний капітал – Необоротні активи) / Власний капітал	0,34	0,37	0,38	0,38
Ліквідності					
Коефіцієнт поточної ліквідності	Поточні (оборотні) активи / Поточні (оборотні) зобов'язання	1,68	1,92	1,84	1,60
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Поточні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання	1,19	1,43	1,12	1,07
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Гроші та фінансові інвестиції) / Поточні зобов'язання	0,04	0,01	0,00	0,01
Рентабельності					
ROE (рентабельність власного капіталу), %	Чистий прибуток / Власний капітал	10,2	4,2	1,1	0,4
ROS (рентабельність продажів), %	Чистий прибуток / Продажі	5,3	3,2	0,7	0,3
Динаміки розвитку					
Динаміка обсягів продажів, %	(Оборот поточного періоду / Оборот базового періоду) × 100%	-	69,8	88,5	91,6
Динаміка вартості активів, %	(Сума активів на кінець звітного періоду / Сума активів на кінець базового періоду) × 100%	-	96,4	99,4	113,2
Динаміка чистого прибутку, %	(Чистий прибуток поточного періоду / Чистий прибуток базового періоду) × 100%	-	42,5	11,5	4,3
Оборотності					
Період обороту запасів, днів	Запаси / Продажі в цінах собівартості (за день)	57,87	74,05	85,94	87,75
Період обороту дебіторської заборгованості, днів	Дебіторська заборгованість / Продажі в цінах продажу (за день)	106,28	157,12	106,84	141,61
Період обороту кредиторської заборгованості, днів	Кредиторська заборгованість / Продажі в цінах продажу (за день)	96,14	114,59	99,62	138,13

Джерело: розраховано автором на основі регулярної публічної інформації підприємства

Коефіцієнт поточної ліквідності підприємства зростає в 2012 р. та знижується в 2013-2014 рр., причому в жодному році аналізованого періоду не досягає свого рекомендованого нормативного значення, яке рівне 2. Коефіцієнт швидкої ліквідності має аналогічну динаміку, але, на відміну від попереднього показника, в кожному році перевищує рекомендоване нормативне значення, яке рівне одиниці. Втім, на кінець 2014 р. даний коефіцієнт практично наближається до критичного рівня. Показник абсолютної ліквідності не тільки має негативну динаміку в 2011-2014 рр., але й набуває значень, близьких до 0, тобто значно нижче критичного рівня, який становить 0,2-0,25.

Оцінюючи показники ліквідності загалом, можна стверджувати, що ПрАТ “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод” має недостатню ліквідність і може відчувати труднощі у виконанні поточних зобов'язань.

Показники рентабельності власного капіталу та рентабельності продажів знижуються з року в рік в аналізованому періоді та наближаються до нуля, що засвідчує необхідність створення умов для зростання чистого прибутку ПрАТ “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод”.

Аналізуючи показники динаміки розвитку підприємства, перш за все варто зазначити, що обсяги продаж різко знижуються в 2012 р., а в наступні роки зростають, проте навіть в 2014 р. не досягають рівня 2011 р. Вартість активів також знижується в 2012 р. та зростає в наступних роках,

зрісши загалом на 13,2% за аналізований період. Динаміка чистого прибутку не може не викликати тривоги – за аналізований період цей показник знизився більш, ніж в 20 разів.

Зростання періоду обороту запасів від неповних 58-и днів в 2011 р. до майже 88 днів в 2014 р. свідчить про значне випередження темпів нарощення запасів в порівнянні з темпами росту обсягів продаж. Така негативна тенденція повинна стати об'єктом особливої уваги зі сторони керівництва – слід ретельно проаналізувати причини та обґрунтованість значного зростання запасів підприємства.

Період обороту дебіторської заборгованості різко зростає у 2012 р., знижується в 2013 р. та знову зростає в 2014р., досягши рівня 141,61 дня. Така негативна динаміка свідчить про необхідність активізації роботи з дебіторами щодо скорочення величини дебіторської заборгованості та, відповідно, скорочення періоду обороту дебіторської заборгованості.

Період обороту кредиторської заборгованості змінюється подібно до зміни попереднього показника, зрісши загалом за аналізований період на 42 дні. Таку динаміку також слід оцінити негативно та рекомендувати керівництву застосувати усі можливі заходи щодо скорочення як абсолютної величини кредиторської заборгованості, так і періоду її обороту.

В цілому за результатами експрес-аналізу фінансового стану ПрАТ “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод” можна зробити висновок, що усі показники, крім коефіцієнтів поточної та абсолютної ліквідності, перебувають в межах норми. Кризових явищ, які б потребували негайного застосування санаційних заходів, не виявлено. Проте негативні тенденції зміни абсолютної більшості розрахованих показників (усіх, крім коефіцієнта маневреності та величини чистого робочого капіталу) свідчать про існування реальної загрози розвитку кризових явищ та втрати платоспроможності підприємства в найближчому майбутньому й обумовлюють необхідність вжиття антикризових заходів, спрямованих на усунення загрози банкрутства. При цьому, згідно теорії обмежень, немає необхідності прикладати зусилля для покращення усіх показників діяльності підприємства, достатньо зосередитися на двох-трьох ключових.

Теорія обмежень – методологія менеджменту, в основі якої лежить знаходження та управління ключовим обмеженням системи, що визначає успіх і ефективність всієї системи загалом. Основна цінність методології полягає в доведеному на практиці твердженні про те, що роблячи зусилля над управлінням дуже малою кількістю аспектів системи, досягається ефект, який набагато перевищує результат одночасного впливу на всі чи більшість проблемних областей системи. В даній теорії обмеження – це все те, що заважає організованій системі досягти своєї мети. Будь-яке підприємство розглядається як система ресурсів, пов'язаних між собою процесами, в яких вони використовуються. Всі ресурси працюють на досягнення мети підприємства, тобто на максимізацію прибутку або, іншими словами, збільшення різниці між виходом з системи та входом в неї [19; 20, с. 81]. Такий підхід цілком відповідає пропагованому автором вище принципу біокібернетичного контуру саморегуляції та, відповідно, узгоджується з пропонованою в даній роботі методикою експрес-аналізу фінансового стану, орієнтованою на виявлення ключових елементів підприємства, де присутнє відхилення від норми (“вузьких місць”).

Теорія обмежень пропонує п'ять кроків управління системою: 1) виявити обмеження системи (критичний ресурс або “вузькі місця”); 2) вирішити, як з максимальною користю експлуатувати обмеження системи; 3) підпорядкувати все інше прийнятим рішенням, тобто зробити так, щоб всі інші ресурси йшли в ногу з обмеженнями і забезпечували “вузькі місця” в оптимальному режимі; 4) зняти обмеження системи, тобто підвищити пропускну здатність “вузького місця”; 5) якщо на попередніх етапах обмеження зникає, повернутися до першого етапу, але при цьому не дозволити інерції стати новим обмеженням системи. Результати роботи системи тепер будуть визначатися іншими “вузькими місцями”, тому роботу з оптимізації необхідно продовжувати [19].

Таким чином, основна ідея теорії обмежень полягає не в покращенні діяльності окремих сфер господарської діяльності, а в необхідності збалансування виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності. Для цього попередньо треба знайти “вузькі місця” і перебудувати роботу всього підприємства в відповідності з максимальними можливостями цих вузьких місць.

Використовуючи результати проведеного експрес-аналізу фінансового стану ПрАТ “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод” в відповідності із принципами теорії обмежень можна виділити два критичні обмеження (“вузьких місць”) в роботі підприємства:

1) запаси (величина запасів зростає вищими темпами, ніж зростають обсяги продаж);

2) дебіторська заборгованість (період обороту дебіторської заборгованості наближається до 5 місяців, що є надто високим значенням, особливо з огляду на значні ризики розвитку інфляційних процесів в Україні на сучасному етапі).

Зосередження на цих “вузьких місцях” призведе не тільки до покращення показників оборотності (зниження періодів обороту запасів та обороту дебіторської заборгованості) а й багатьох інших. Так, вивільнення грошових коштів в результаті зниження величини запасів та дебіторської заборгованості дозволить спрямувати ресурси на погашення поточних зобов'язань, що призведе до підвищення показників ліквідності та фінансової стійкості. Скорочення витрат на утримання запасів та стягнення дебіторської заборгованості призведе до зростання прибутку та, відповідно, показників рентабельності, фінансової стійкості й, імовірно, динаміки розвитку [20, с. 298-299; 21].

Таким чином, концентрація зусиль на двох ключових показниках здатна призвести до покращення практично усіх показників, використаних автором при проведенні експрес-аналізу

фінансового стану ПрАТ “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод”. Це підтверджується результатами, досягнутими на практиці підприємствами, які, використовуючи теорію обмежень, зуміли ретельно проаналізувати існуючу ситуацію, вдосконалити основні процеси та поліпшили основні показники в декілька разів [19; 22].

Висновки. З метою оперативного виявлення “вузьких місць” в діяльності підприємства та визначення напрямку його руху до фінансово стійкого стану автором розроблена модель експрес-аналізу фінансового стану підприємства, що включає показники фінансової стійкості, ліквідності, рентабельності, динаміки розвитку та оборотності. Використання вказаної моделі в практиці діяльності ПрАТ “Івано-Франківський локомотиворемонтний завод” виявило негативні тенденції зміни більшості розрахованих показників, засвідчило існування загрози розвитку кризових явищ та втрати платоспроможності підприємства в найближчому майбутньому. За результатами експрес-аналізу в відповідності із принципами теорії обмежень виділено два обмеження (“вузьких місць”) в роботі підприємства: зростання величини запасів та періоду обороту дебіторської заборгованості. Покращення цих двох ключових показників здатне призвести до покращення практично усіх показників, використаних автором при проведенні експрес-аналізу фінансового стану підприємства.

Література

1. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2000 – 412 с.
2. Яцюк О. С. Аналіз результатів діяльності та оцінка перспектив розвитку машинобудівних підприємств Івано-Франківської області / О. С. Яцюк // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. – Львів: Видавництво НУ „Львівська політехніка”, 2007. – № 576. – С. 348-354.
3. Кивачук В. С. Оздоровление предприятия: экономический анализ / В. С. Кивачук. – М.: Изд.-во деловой и уч. лит.; Мн.: Амалфея, 2002. – 384 с.
4. Яцюк О. С. Експрес-діагностика кризового стану та загрози банкрутства підприємства / О. С. Яцюк // Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні. (Формування ринкової економіки в Україні. – Спецвип. 15 (частина 2)): Науковий збірник / За ред. В. С. Швеця. – Львів: Інтерек, 2005. – С. 749-754.
5. Лігоненко Л. О. Антикризисное управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.
6. Бобылева А. З. Финансовое оздоровление фирмы: теория и практика: Учеб. пособие / А. З. Бобылева. – М.: Дело, 2003. – 256 с.
7. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой / [Градов А. П., Кузин Б. И., Федотов А. В. и др.]; под общ. ред. А. П. Градова, Б. И. Кузина. – С.-Петербург: Специальная литература, 1996. – 396с.
8. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління / [Клебанова Т. С., Боднар О. М., Мозенков О. В. та ін.]; за ред. О. В. Мозенкова. – Х.: ВД “Інжек”, 2003. – 272 с.
9. Mayer E. u. a. Controlling-Koncepte, Perspektiven fur die 90er Jahre / E. Mayer. 2. Aufl. Wiesbaden, 1987.
10. Vester F. Neunland des Denkens – Vom technokratischen zum biokybernetischen Zeitalter / F. Vester. Stuttgart, 1980.
11. Татеиси К. Вечный дух предпринимательства. Практическая философия бизнесмена / К. Татеиси. – К.: Укринтур, 1992. – 206 с.
12. Яцюк О. С. Економічна суть санації підприємства / О. С. Яцюк // Економіка: проблеми теорії і практики. Збірник наукових праць. Випуск 214: В 4 т. Том IV. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2006. – С. 977-992.
13. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – В 2 т. Т.2 – К.: Ника-Центр, 1999. – 592 с.
14. Про затвердження Типової форми плану санації боржника у справі про банкрутство, Типової форми мирової угоди у справі про банкрутство та вимог щодо їх розроблення: Наказ Міністерства юстиції України № 1223/5 від 19.06.2013 р. // Офіційний вісник України. – 2013. – № 50. – С. 304, ст. 1832.
15. Верховодова Л. Складання плану санації: метод. рек. та практ. поради / Л. Верховодова. – Центр комерц. права. – К.: [б. в.], 2013. – 111 с.
16. Уолш К. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства / К. Уолш; пер. з англ. Л. Л. Лазебний. – К.: Всеуито ; К.: Наукова думка, 2001. – 367 с.
17. Лемберт Т. Ключові проблеми керівника. 50 перевірених способів вирішення проблем: poradnik / Т. Лемберт; пер. з англ. Р. А. Семків, Р. Л. Ткачук. – К.: Всеуито : Наукова думка, 2001. – 303 с.
18. Сініцин О. О. Фінансовий леверидж в управлінні структурою капіталу [Електронний ресурс] / О. О. Сініцин // Ефективна економіка. – 2014. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3334>

19. Голдрат Элияху М. Цель. Процесс непрерывного совершенствования / Элияху М. Голдрат, Джефф Кокс. – Минск: Попурри, 2004. – 556 с.
20. Яцюк О. С. Проблемы сбалансирования интересов субъектов санации и выбора источников ее финансирования / О. С. Яцюк // Актуальные проблемы экономики и управления на предприятиях машиностроения, нефтяной и газовой промышленности в условиях инновационно-ориентированной экономики. Материалы IV Международной научно-практической конференции (г. Пермь, 28 апреля 2014 г.). – г. Пермь: Издательство Пермского национального исследовательского политехнического университета, 2014. – С. 294-300.
21. Яцюк О. С. Розробка моделі оцінки ризику неповернення дебіторської заборгованості із використанням елементів апарату нечіткої логіки / О. С. Яцюк // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. Випуск 19: У двох частинах. – Черкаси: ЧДТУ. 2008. – Частина II. – С. 265-271.
22. Михайлишин Н. П. ТОС – теорія, що ламає стереотипи / Н. П. Михайлишин, Н. Г. Мельник // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 4. – С. 81-83.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2015
Рекомендовано до друку д.е.н., проф. **Фадєвою І.Г.**